

1302 212 วัสดุวิศวกรรม

ENGINEERING MATERIALS

3(3-0-6)

บุคลากร

อาจารย์ประจำวิชา

1. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุขอังคณาภิ	EN526
2. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สุริยา โชคสวัสดิ์	EN526

อาจารย์ควบคุมปฏิบัติการ

1. อ.เกรียงศักดิ์ บุญส่ง	EN5
2. อ.อภิชาติ แสหนชัย	EN5
3. อ.เกรียงศักดิ์ พระเนตร	EN6 ห้องสมุด

คำอธิบายรายวิชา

1. ความสำคัญและการใช้งานของวัสดุในงานวิศวกรรม
2. โครงสร้างผลึก และจุดบกพร่องของผลึกที่มีผลต่อคุณสมบัติทางกลและกลไกความแข็งแรงของวัสดุ
3. การศึกษาการเกิดโครงสร้างจุลภาคตามแผนภูมิสมดุลของเฟสและศึกษาโครงสร้างมหภาคที่สัมพันธ์กับคุณสมบัติของวัสดุ
4. ศึกษากระบวนการขึ้นรูปวัสดุและชิ้นส่วนวิศวกรรมเบื้องต้น ได้แก่ การหล่อ การรีด การตีขึ้นรูป เป็นต้น
5. สมบัติทางกลสมบัติทางไฟฟ้า และวัสดุในงานทางอิเล็กทรอนิกส์

วัตถุประสงค์ของรายวิชา

1. เพื่อให้รู้จักชนิดและคุณสมบัติของวัสดุที่ใช้ในอุตสาหกรรม
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างโครงสร้างจุลภาค คุณสมบัติทางกลและกระบวนการผลิต
3. สามารถนำทฤษฎีของวัสดุศาสตร์มาประยุกต์และเลือกใช้วัสดุที่เหมาะสมในงานอุตสาหกรรม

Part 1 :Midterm

บทที่	เนื้อหา
1	บทนำวัสดุในทางวิศวกรรม: Introduction to Engineering Materials
2	โครงสร้างผลึกและความบกพร่องของผลึกของวัสดุ Crystal Structure and Crystal Imperfection
3	คุณสมบัติทางกลและการทดสอบ Mechanical properties and testing
4	กลไกความแข็งแรงของโลหะ: Strengthening mechanisms of Metals
5	กระบวนการผลิตและขึ้นรูปของโลหะ: Manufacturing processes
6	การกลายเป็นของแข็ง และระบบการเกิดโลหะผสม: Introduction to solidification and alloy system

5

Part 2 :Final

บทที่	เนื้อหา
7	แผนภูมิสมดุลของเฟสและการเปลี่ยนเฟส: Equilibrium Phase diagrams and Phase transformations
8	โลหะผสมของเหล็ก-คาร์บอน (เหล็กกล้าและเหล็กหล่อ): Ferrous alloys (steels and cast iron)
9	โลหะผสมที่ไม่ใช่เหล็ก เช่น อลูมิเนียม และ ทองแดง: Nonferrous alloys such as Aluminium and Copper
10	เซรามิกส์: Ceramics
11	โพลิเมอร์: Polymers
12	วัสดุรวม Composites
13	วัสดุกึ่งตัวนำและคุณสมบัติทางไฟฟ้า Semiconductor and Electrical properties

6

งานศึกษาด้วยตัวเอง

1. การตรวจสอบโครงสร้างทางจุลภาค
2. การศึกษาโครงสร้างผลึกและความบกพร่องของผลึกจากโปรแกรมช่วยสอน
3. การทดสอบความแข็งแรง
4. การทดสอบแรงดึง
5. การศึกษาแผนภูมิสมดุลของเฟส

7

เกณฑ์การวัดผล

- ทดสอบท้ายชั่วโมงเรียน 10%
- งานกลุ่ม 10%
- ปฏิบัติการ(เรียนรู้ด้วยตัวเอง) 20%
- สอบระหว่างภาค 30%
- สอบปลายภาค 30%

8

เกณฑ์ตัดเกรด

A	≥ 80
B+	75-79.99
B	68-74.99
C+	61-67.99
C	54-60.99
D+	47-53.99
D	40-46.99
F	< 40

9

Books (ไทย)

1. ณรงค์ศักดิ์ ธรรมโชติ, **วัสดุวิศวกรรม**, กรุงเทพมหานครซีเอ็ดยูเคซ์ ๒549 (320 บาท)
2. สาโรช ฐิติเกียรติพงศ์ และ ดร.ชาญวุฒิ ตั้งจิตวิทยา, **วัสดุในงานวิศวกรรม**, กรุงเทพมหานครซีเอ็ดยูเคซ์ ๒541
3. มานพ ดันตระบัณฑิตย์, **วัสดุวิศวกรรม**, กรุงเทพมหานคร:สสท, 2545 (200 บาท)
4. เทพนารินทร์ ประพันธ์พัฒน์ และ วิหารติปัญญา, **วัสดุอุตสาหกรรม**, กรุงเทพมหานคร:สกายบุ๊คส์, 2539 (95 บาท)
5. ผศ.สังสิทธิ์สุวรรณ, **โครงสร้างและคุณสมบัติของวัสดุเล่ม 1 พฤติกรรมทางโครงสร้าง**, กรุงเทพมหานคร:ฟิสิกส์เซ็นเตอร์, 2529

10

Books

1. Smith W.F., **Principles of Materials Science and Engineering, 2nd ed.** McGraw-Hill, NewYork, 1990
2. Callister Jr. W.D., **Materials Science and Engineering**, John Wiley & Sons, Canada, 1985
3. Courtney T.H., **Mechanical Behavior of Materials**, International Ed. McGraw-Hill, Singapore, 1990

11

บทที่ 1 บทนำวัสดุวิศวกรรม

Introduction to Engineering Materials

1302 212 Engineering Materials

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สุขอังคนาลี

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สุริยา ไชคสวัสดิ์

Engineering Materials

12

จุดประสงค์การเรียนรู้

1. เข้าใจความหมายของวัสดุและประวัติของวัสดุ
2. อธิบายประเภทของวัสดุที่ใช้ในงานทางวิศวกรรมได้
3. เล็งเห็นความสำคัญของวัสดุทั้งในชีวิตประจำวันและในงานวิศวกรรม
4. นำความรู้ด้านวัสดุไปปรับใช้ในชีวิตประจำวันได้

13

วิวัฒนาการของวัสดุ

วัสดุมีความสำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนาและ เป็นสิ่งที่บ่งบอกถึงวิวัฒนาการของมนุษย์ สามารถแบ่งได้เป็น 3 ยุค ได้แก่

1. ยุคหิน (the Stone age)
2. ยุคทองแดง (the Bronze age)
3. ยุคเหล็ก (the iron age)

14

The Stone Age

- ในยุคหิน (The Stone Age) ⇨ 8000 BC to 4000 BC มนุษย์รู้จักการใช้วัสดุจากธรรมชาติ เช่น หิน ดิน หนังสัตว์ และไม้

15

- 4000 BC. ⇨ ชาวตะวันออกกลางค้นพบทองแดง (Copper)
- ประมาณ 2000 BC มีการเพิ่มดีบุก(tin) ลงในทองแดง ซึ่งโลหะผสมที่ได้มีสีสวย และแข็งแรง เรียกว่า Bronze จึงเริ่มเกิดยุคสำริด (the Bronze Age) ขึ้น

16

- 1200 BC ⇨ เริ่มมีการถลุงเหล็ก และเหล็กกล้าเป็นวัสดุที่มีความแข็งแรงมากขึ้น และมีบทบาทในการทำสงคราม
- ในปี คศ. 1709 มีการใช้เหล็กหล่อสร้างสะพาน และประมาณ คศ.1850 ได้ค้นพบวิธีการถลุงเหล็กกล้าที่ประหยัด ⇨ จึงส่งผลให้มนุษย์เข้าสู่ยุคอุตสาหกรรม จึงได้มีการสร้างทางรถไฟ และอาคารต่าง ๆ มากมาย

17

- คศ. 1845 ถลุง อะลูมิเนียมได้
- คศ. 1886 ผลิต อะลูมิเนียมจำหน่ายได้
- คศ. 1909 ผลิต High strength aluminium
- คศ. 1913 ผลิต Stainless steel
- คศ. 1931 ผลิต Nickel-Chromium alloys ใช้งานที่อุณหภูมิสูง
- คศ. 1948 ผลิต Titanium ได้

18

ในปัจจุบันนี้ วัสดุที่มีความสำคัญในงานวิศวกรรมมีหลากหลาย และทุกคนก็มีความเกี่ยวข้องกับวัสดุในฐานะ ต่าง ๆ ดังนี้

- ผู้บริโภค วัสดุในชีวิตประจำวัน
- วิศวกร และ นักวิทยาศาสตร์ในฐานะ ผู้ผลิตและผู้ควบคุมการผลิต
- ผู้ออกแบบ ที่จำเป็นต้องเลือกใช้วัสดุให้เหมาะสม

19

What is Materials?

- วัสดุ คือ สสาร หรือ สิ่งที่ถูกประกอบ หรือถูกสร้างขึ้นจากสิ่งต่าง ๆ รอบตัวเรา
- วัสดุพื้นฐานที่เป็นที่รู้จัก เช่น คอนกรีต เหล็ก แก้ว ยาง อลูมิเนียม ทองแดง กระดาษ พลาสติก เป็นต้น

20

- ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน วัสดุและพลังงานถูกสร้างขึ้นและถูกใช้โดยมนุษย์เพื่ออำนวยความสะดวกในการดำรงชีวิต
- ชิ้นส่วนหรือโครงสร้างที่ผลิตขึ้นนั้น จะสามารถใช้งานได้ดีเพียงใดนั้น จะขึ้นกับสมบัติของวัสดุที่ใช้

21

ดังนั้นวิศวกรจำเป็นต้องเข้าใจถึงองค์ประกอบหรือสิ่งที่มีอิทธิพลต่อสมบัติของวัสดุเพื่อให้มีความรู้ในด้านต่าง ๆ ต่อไปนี้

1. เลือกใช้วัสดุให้เหมาะสมกับการใช้งานโดยพิจารณาจากประสิทธิภาพ และ ราคา
2. เข้าใจพฤติกรรมของวัสดุระหว่างการใช้งานและข้อจำกัดของวัสดุ
3. เพื่อสามารถที่จะสร้างวัสดุใหม่ ๆ ที่มีคุณสมบัติตามต้องการหรือ สามารถปรับปรุงสมบัติของวัสดุให้ดีขึ้น

22

What is Engineering Materials?

- วัสดุวิศวกรรม คือ วัสดุที่ใช้ในงานเครื่องจักรกล อุปกรณ์ และเครื่องมือต่าง ๆ โดยผลิตขึ้นจากกระบวนการผลิต และในระหว่างการผลิตก็จำเป็นต้องใช้วัสดุช่วย เช่น วัสดุหล่อขึ้น วัสดุหล่อเย็นหรือสารเคมี
- ซึ่งต้องอาศัยความรู้เกี่ยวกับวัสดุศาสตร์

23

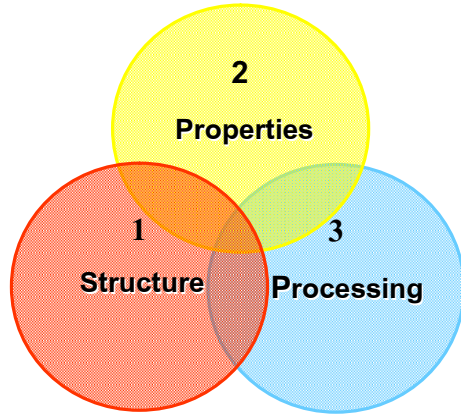
What is Materials Science?

- วัสดุศาสตร์ เป็นความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างโครงสร้างภายใน, คุณสมบัติและกระบวนการผลิต หรือ เป็นศาสตร์ที่หาคำตอบสำหรับคำถามที่ว่าทำไมวัสดุที่ต่างกัน จึงมีสมบัติที่ต่างกัน

Basic knowledge about the relationships between internal structure and properties including processing of materials

24

ประสิทธิภาพและพฤติกรรมของวัสดุแต่ละชนิดจะขึ้นกับปัจจัยหลักดังนี้

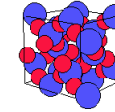

25

1. Structure: โครงสร้าง

โครงสร้างสามารถแบ่งได้เป็น 2 ระดับ คือ

- **โครงสร้างผลึก (Crystal Structure)** คือลักษณะการจัดเรียงตัวของอะตอม

- **โครงสร้างจุลภาค (Microstructure)** เป็นการจัดเรียงตัวของผลึกภายในวัสดุซึ่งสามารถมองเห็นได้โดยกล้องจุลทรรศน์

26

2. Properties: สมบัติ

คุณสมบัติของวัสดุคือ การตอบสนองต่อสิ่งแวดล้อม เช่น

- **Mechanical:** คุณสมบัติทางกล
- **Electrical:** คุณสมบัติทางไฟฟ้า
- **Thermal:** คุณสมบัติทางความร้อน
- **Magnetic:** คุณสมบัติแม่เหล็ก
- **Optical:** คุณสมบัติการหักเหของแสงหรือเกี่ยวกับแม่เหล็กไฟฟ้า
- **Corrosive:** คุณสมบัติด้านการกัดกร่อน

27

3. Processing: กระบวนการผลิต

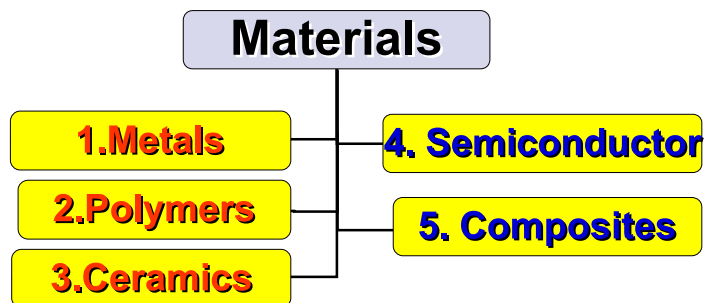
- กระบวนการผลิต เป็นกระบวนการในการแปรรูปวัสดุโดยการให้ความร้อน และแรงทางกล
- ผลจากการผลิต จะสามารถเปลี่ยนโครงสร้างจุลภาค และส่งผลโดยตรงต่อคุณสมบัติด้านต่าง ๆ ของวัสดุ

28

Classification of Materials

วัสดุสามารถแบ่งได้เป็น 5 กลุ่มหลักโดยพิจารณาจากคุณสมบัติเคมี และการจัดเรียงตัวของอะตอม

29

Metals: โลหะ

- จะประกอบด้วยธาตุที่เป็นโลหะ หรืออาจจะมีที่ไม่ใช่โลหะปนอยู่เล็กน้อย มี Valence electrons อยู่ล้อมรอบเหมือนเป็น 'an electron sea' ที่ทำหน้าที่ยึดเหนี่ยวประจุบวกให้อยู่ด้วยกัน

คุณสมบัติ: นำความร้อน และนำไฟฟ้าได้ดี แสงส่องผ่านไม่ได้ มีความแข็งแรงสูง แต่สามารถขึ้นรูปได้ ผิวมีความมันวาว

ตัวอย่าง: เช่น เหล็ก, อลูมิเนียม, ทองแดง, ตะกั่ว

30

Polymers: โพลีเมอร์

- รวมถึง พลาสติกและยาง ส่วนใหญ่จะเป็นสารออร์แกนิก กล่าวคือมีคาร์บอนเป็นส่วนประกอบ, มีโมเลกุลใหญ่ และไม่มีผลึก (บางชนิดเป็นแบบผสมระหว่างมีผลึกกับไม่มีผลึก)

คุณสมบัติ: ไม่นำไฟฟ้า บางชนิดเป็นฉนวนความร้อน มีความยืดหยุ่นสูง ความหนาแน่นน้อย

ตัวอย่าง: พลาสติก, โพลีเอสเตอร์, PVC, ยาง

31

Ceramics: เซรามิกส์

- เป็นสารประกอบของธาตุโลหะและไม่ใช่โลหะโดยพันธะเคมี เซรามิกส์ส่วนใหญ่จะอยู่ในรูปของสารประกอบ ออกไซด์ คาร์ไบด์ และไนไตรด์

คุณสมบัติ: เป็นฉนวนความร้อน และไฟฟ้า ทนความร้อน และ มีความคงทนในสิ่งแวดล้อมที่เป็นพิษมากกว่าโลหะและโพลีเมอร์ แข็งแต่เปราะ

ตัวอย่าง: ซีเมนต์, แก้ว, อลูมินา

32

Composites: วัสดุรวม

- เป็นวัสดุผสมตั้งแต่ 2 กลุ่มวัสดุหลักขึ้นไปโดยที่วัสดุผสมจะต้องไม่ละลายซึ่งกันและกัน

คุณสมบัติ: จะเป็นการรวมคุณสมบัติที่ดีของวัสดุแต่ละชนิดที่ใส่เข้าไป

ตัวอย่าง: ไฟเบอร์กลาส (ได้ความแข็งของเส้นใยแก้วผสมความยืดหยุ่นของโพลิเมอร์)

33

Semiconductor: วัสดุกึ่งตัวนำ

- วัสดุกึ่งตัวนำ เป็นวัสดุกึ่งตัวนำไฟฟ้า เช่น ซิลิกอน บริสุทธิ์ที่ถูกสร้างขึ้นด้วยวิธีต่าง ๆ กัน
- เช่น Silicon chip และ อุปกรณ์ไมโคร-อิเล็กทรอนิกส์ (microelectronic devices) ที่ทำจากซิลิกอนนี้ จะเป็นส่วนสำคัญในการผลิต satellites, computer, calculator, digital watch, robots เป็นต้น.

34

นอกจากนี้ยังมีวัสดุที่มีความสำคัญได้แก่

Biomaterials: วัสดุชีวภาพ

- เป็นอีกวัสดุหนึ่งที่มีบทบาทในทางการแพทย์ วัสดุชีวภาพ จะหมายถึงวัสดุทุกประเภทที่สามารถใช้งานในด้านชีวภาพ สามารถใช้ได้ในร่างกายมนุษย์ เช่น ขาเทียม กระดูกเทียม เป็นต้น
- ตัวอย่างการใช้งาน ข้อกระดูกสันหลังเทียม
- <http://www.hangupthai.com>
- www.thaispinedoctor.com

35

ตัวอย่างวัสดุที่ใช้ในอุตสาหกรรม

1

2

3

4

5

36

1. อุตสาหกรรมรถยนต์

- เหล็กกล้า
- อลูมิเนียม
- เหล็กหล่อ
- ยาง
- พลาสติก

37

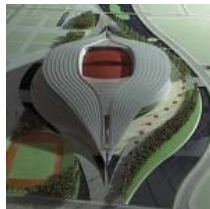
2. อุตสาหกรรมคอมพิวเตอร์และอิเล็กทรอนิกส์

- พลาสติก
- แก้ว
- ทองแดง
- คริสตัล
- Silicon
- magnesium

38

3. อุตสาหกรรมก่อสร้าง

- คอนกรีต
- ปูนซีเมนต์
- เหล็กกล้า
- กระจก
- ไม้
- อิฐ

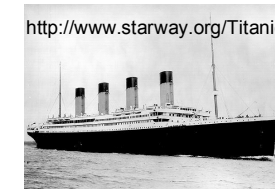
39

4. อุตสาหกรรมพาหนะทางน้ำ

- ผ้า
- อลูมิเนียม
- เหล็ก
- เชือก
- ไม้
- พลาสติก
- ไฟเบอร์กลาส

<http://www.starway.org/Titanic/>

40

5. อุตสาหกรรมอากาศยาน

- ไทเทเนียม
- เซรามิกส์
- อลูมิเนียมผสม
- นิกเกิลผสม
- ไฟเบอร์ไยแก้ว
- ซิลิกอน

41

Materials 2000 and Beyond

- ปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพของ โลหะพื้นฐาน (iron, steel, aluminium, copper, zinc and magnesium) ได้แก่
- ความบริสุทธิ์ของธาตุ
- ความคุมส่วนผสม
- กระบวนการผลิต

42

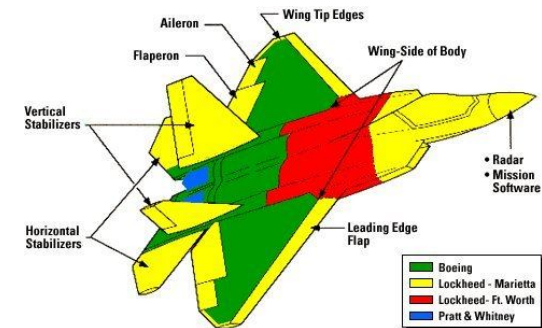
- New alloys (โลหะผสม) เช่น โลหะผสมนิกเกิล, ไทเทเนียม ที่ทนความร้อนและการกัดกร่อนได้สูง ได้ถูกพัฒนามาใช้ในงานอากาศยาน การแพทย์ และ กีฬา

www.metallurgy.utah.edu

ไบปัตเตอร์ไบน์ 43

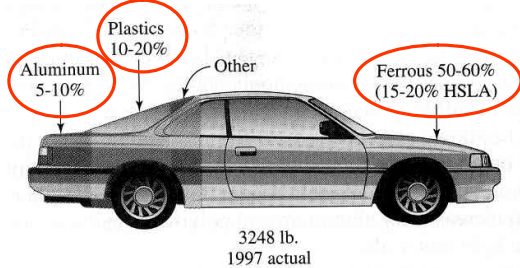
- The F/A-22 is constructed of titanium alloys (39% by weight); composites (24%); aircraft aluminum alloy (16%); and thermoplastics (1%).

www.air-attack.com

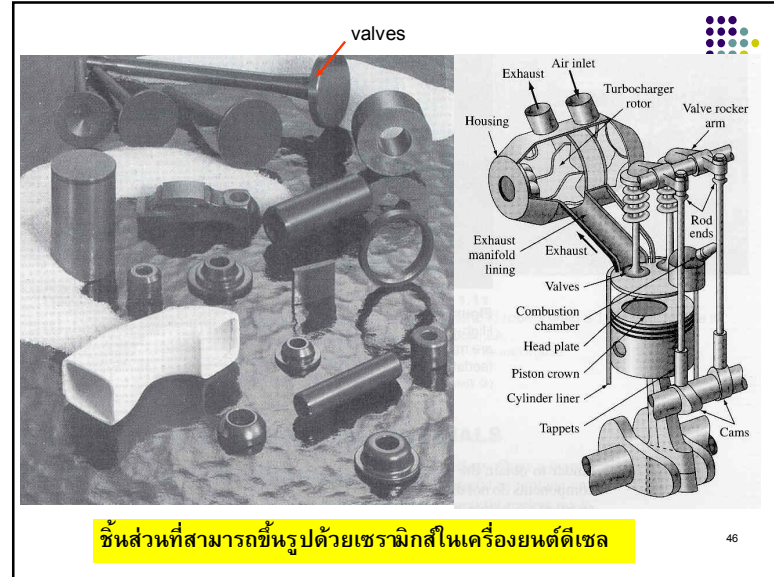
44

Materials 2000 and Beyond (ต่อ)

- ในอุตสาหกรรมยานยนต์ โลหะผสมของอลูมิเนียม และแมกนีเซียม รวมทั้งพลาสติก และ เซรามิกส์ ได้ ถูกนำมาใช้ทดแทนเหล็กกล้าเพื่อลดน้ำหนัก

45

46

- วัสดุอิเล็กทรอนิกส์ และ Composites ในอนาคต เราจะเห็นการใช้งานของวัสดุทั้งสองชนิดเพิ่มมากขึ้น
- โดยเฉพาะชิ้นส่วนอิเล็กทรอนิกส์ และในงานอุตสาหกรรมที่มีหุ่นยนต์ทำงานและควบคุมด้วยคอมพิวเตอร์

<http://tech.mthai.com/>

47

Check list:

1. ความหมายของวัสดุ และประวัติของวัสดุ
2. ประเภทของวัสดุที่ใช้ในงานทางวิศวกรรม
3. ความสำคัญของวัสดุทั้งในชีวิตประจำวันและในงานวิศวกรรม
4. การนำความรู้ด้านวัสดุไปปรับใช้ในชีวิตประจำวัน

48